

Handläggning av ansökningar om statsbidragsberättigande och statlig avgiftshjälp

1. Bakgrund

Statligt stöd till andra trossamfund än Svenska kyrkan inrättades 1971. Stödet sågs över och fick en ny inriktning i samband med stat-kyrka reformen då lagen (1999:932) om stöd till trossamfund infördes. Sommaren 2016 beslutade regeringen att ge i uppdrag till en särskild utredare att se över statens stöd till trossamfund, *Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige* (SOU 2018:18). Utredningens betänkande ligger till grund för proposition (2023/24:119) vilken regeringen överlämnade till riksdagen i april 2024. Propositionen innehåller bland annat förslag till lag om statsbidrag till trossamfund, lagändringar i lag (1998:1593) om trossamfund samt ändringar i lagen (199:291) om avgift till registrerat trossamfund. I juni 2024 antog riksdagen propositionen i helhet.

Lagarna innehåller de övergripande reglerna, medan förordningar preciserar uppdrag till myndigheter. Den 25 november 2024 beslutade regeringen om Förordning (2024:1056) om statligt stöd till trossamfund och ändringar i Förordning (2017:104) med instruktion för Myndigheten för stöd till trossamfund.

Denna promemoria förklarar övergripande det nya regelverket för trossamfunds statsbidragsberättigande/avgiftshjälp och hur Myndigheten för stöd till trossamfund handlägger ansökningar. Regelverket börjar gälla den 1 januari 2025.

2. Villkor

Den nya lagen innebär en ny definition av begreppet trossamfund och nya villkor för att ett trossamfund ska vara stödberättigat, bl.a. nya formella villkor¹ som rör trossamfundens organisering. Lagen är också tydlig med att statsbidrag endast får lämnas till trossamfund som bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värden på vilka samhället vilar, så kallade demokrativillkor.²

2.1 Formella villkor

De formella villkoren gäller organisatorisk stabilitet och livskraft. För att bli berättigat till statsbidrag måste ett trossamfund vara registrerat som trossamfund och ha minst 2500

¹ Se prop. 2023/24:119 ss. 53, 164, 208, 213

² Se prop. 2023/24:119 kap. 6

betjänade³ som är bosatta i Sverige, och trossamfundet måste ha bedrivit verksamhet i landet under minst fem år. Dessutom skall trossamfundet huvudsakligen vara egenfinansierade, det vill säga få sin religiösa verksamhet finansierad av betjänade som är bosatta i Sverige. Dessa uppgifter intygas bl. a. genom revisorsintyg⁴, årsmöteshandlingar och trossamfundets stadgar.

Formella villkor om stabilitet och livskraft motiveras av syftet med statsbidraget i vilket det ingår att skapa förutsättningar för aktiv och långsiktig verksamhet.⁵ Villkoret om egenfinansiering är kopplat till en försäkran om trossamfundets autonomi och självständighet. Stabilitets- och livskraftsrekvisit gör också gällande att statsbidrag inte får lämnas till trossamfund som är satta i likvidation eller konkurs, eller har skatteskulder eller avgiftsskulder hos Kronofogdemyndigheten.⁶

2.2 Demokrativillkor

Enligt regelverket för trossamfund ställs inga krav på att ett stödberättigat trossamfund ska vara demokratiskt uppbyggt. Däremot omfattas trossamfundet av ett krav på att organisationen ska ha ett syfte som är förenligt med samhällets grundläggande värderingar, att organisationen ska ha stadgar som innehåller bestämmelser om trossamfundets ändamål (syfte) och om hur det fattas beslut i dess angelägenheter. Trossamfundet ska också ha en styrelse eller ett motsvarande organ.

Om organisationens syfte och samhällets grundläggande värderingar

Trossamfundet ska ha ett syfte som är förenligt med det demokratiska samhällets grundläggande värderingar. Det svenska samhällets grundläggande värderingar framgår i grunderna för det svenska statsskicket: att Sverige ska vara en demokratisk rättsstat, vilket innebär att all offentlig makt i Sverige utgår från folket och den svenska folkstyrelsen, som i sin tur bygger på fri åsiktsbildning och allmän och lika rösträtt. Andra grundläggande värderingar som det svenska samhället vilar på kommer i regeringsformen till uttryck bland annat genom de grundläggande fri- och rättigheter som regeringsformen tillförsäkrar var och en gentemot det allmänna, exempelvis religionsfriheten (1 kap. 2 § och 2 kap. regeringsformen). Ett trossamfund bidrar på så vis genom sin ordinarie verksamhet till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar på vilka samhället vilar.⁷

³ Betjänade definieras i Lag (1998:1593) om trossamfund som ”en medlem i ett trossamfund eller en person som deltar regelbundet i verksamhet som organiseras av ett trossamfund eller av en församling inom ett trossamfund.”

⁴ Förordning (2024:1056) om statligt stöd till trossamfund

⁵ Prop. 2023/24:119 s. 44 ff.

⁶ Lag (2024:487) 6 §

⁷ Stödet har i första hand ett värde för att säkra en mänsklig rättighet och inte främst för trossamfundens samhällsnyttiga verksamheter. Det statliga stödet fördelas därför huvudsakligen som ett organisationsbidrag. Se bl.a. prop. 2023/24:199 , s. 61, 206)

Verksamhet i enlighet med samhällets grundläggande värderingar

Trossamfundets *verksamhet* ska utövas i enlighet med de grundläggande värderingar som samhället vilar på. I lagen anges att stöd i form av statsbidrag och statlig avgiftshjälp inte får lämnas till ett trossamfund om trossamfundet, någon av dess församlingar eller en företrädare som agerar inom ramen för trossamfundets eller en församlings verksamhet:

1. utövar våld, tvång eller hot mot en person eller på annat sätt kränker en persons grundläggande fri- och rättigheter,
2. diskriminerar personer eller grupper av personer eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde,
3. försvarar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.

I dessa villkor innefattas exempelvis att trossamfundet, en församling eller en företrädare för trossamfundet respekterar alla människors lika värde. Det framgår av propositionen att det innebär att trossamfundet ska ha samma regler för upplösning av religiöst äktenskap för män och kvinnor.⁸

Grunden det statliga stödet till trossamfund står på är religionsfriheten, som i Regeringsformen är en individuell rätt. Den omfattar också rätten till att fritt lämna, eller byta religion. Ett trossamfund får inte ansluta en person utan dennes medgivande. Denna rätt gäller även barn över 12 år.

Trossamfundet ska försäkra sig om att företrädare och inbjudna föreläsare inte uttrycker sig på ett sätt som nedvärderar eller hetsar mot individer eller olika grupper i samhället grundat på kön, könsuppfattning eller identitet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, etnicitet eller funktionsnedsättning.

Trossamfundets verksamhet får inte exkludera människor på grund av kön, könsuppfattning eller identitet, trosuppfattning, sexuell läggning, etnicitet eller funktionsnedsättning. För trossamfund finns dock ett undantag kopplat till rätten till inre liv, exempelvis vid val av företrädare eller anställning av en religiös funktionär. Man kan alltså utesluta människor baserat på till exempel kön eller konfession vid val av religiös företrädare såsom präst, imam, rabbin eller motsvarande. Anställning av personal som inte är företrädare eller har någon ceremoniell eller religiös funktion omfattas inte av detta undantag.

Trossamfundet får inte uttrycka sig i strid mot demokratins idéer, eller uppmana till våld i sociala medier, eller på webbplatser kopplade till organisationen, eller i sina beslutade dokument som till exempel stadgar, årsmötesprotokoll eller programförklaringar.

⁸ Prop. 2023/24:119 s. 98

Särskilda skäl

I fall det föreligger att ett trossamfund, en församling eller en företrädare har brutit mot något av demokrativillkoren i lagen kan trossamfundet ändå ges statsbidrag om det finns särskilda skäl. Vid bedömningen om statsbidragsberättigande ska det enligt lagen särskilt beaktas om:

1. trossamfundet har tagit avstånd från agerandet,
2. trossamfundet har vidtagit adekvata åtgärder för att säkerställa att agerandet inte upprepas,
3. det är fråga om ett enstaka agerande, och
4. agerandet ligger långt tillbaka i tiden.

Vid bedömningen av vilka åtgärder som är adekvata för trossamfundet att vidta måste hänsyn tas till omständigheterna i det enskilda fallet. Det kan avse ett aktivt och fortlöpande arbete med församlingar och företrädare angående samhällets grundläggande värderingar, om trossamfundet haft praktisk möjlighet att förhindra agerandet eller särskilda omständigheter som en företrädares ålder.⁹ Vid bedömningen av om det finns skäl att ändå bevilja stöd kan agerandets omfattning och karaktär beaktas. Att minsta överträdelse på lokal nivå ska leda till att trossamfundet nekas stöd eller förlorar sitt stöd, menar propositionen, framstår inte som proportionerligt.

3. Granskning och uppföljning

För att bedöma om en organisation skall anses bidragsberättigad granskar Myndigheten för stöd till trossamfund trossamfundets:

5. Stadgar
6. Årsmötesprotokoll
7. Verksamhetsberättelse inklusive ekonomisk berättelse
8. Policydokument (om sådana finns)
9. Webbplatser kopplade till organisationen
10. Revisorsrapport över antal betjänade

Fördjupad granskning

SST är förpliktigade att göra fördjupade granskningar om det kommer till myndighetens kännedom att ett trossamfund, en församling eller en företrädare bryter eller misstänks bryta mot något av demokratikriterierna i lagen eller om trossamfundet inte längre upprätthåller något av de formella villkoren för statsbidrag.

⁹ Prop. 2023/24:119 kap. 6.11

Fortgående dialog och regelbundna besök

SST för en löpande dialog med trossamfunden om villkor för statsbidraget bl.a. genom råd för samråd. SST utför årligen stickprovskontroller bland trossamfunden.

Se även:

Regeringens proposition 2023/24:119 Statens stöd till trossamfund och civilsamhället –
enhetliga och rättssäkra villkor: [Statens stöd till trossamfund och civilsamhället - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/prop/2023/24/119)

[Lag \(1998:1593\) om trossamfund | Sveriges riksdag](#)

[Lag \(2024:487\) om statsbidrag till trossamfund | Sveriges riksdag](#)

[Förordning \(2024:1056\) om statligt stöd till trossamfund | Sveriges riksdag](#)

[Förordning \(2017:104\) med instruktion för Myndigheten för stöd till trossamfund | Sveriges riksdag](#)

